

Prekladatelia a tlmočníci (P/T), ktorí pracujú v konfliktných zónach, sú často neprofesionálni lingvisti, v komunikácii však hrajú však kľúčovú úlohu. Pretože pracujú v prostredí s vysokým rizikom, sú mimoriadne ohrození a vyžadujú zvláštnu ochranu počas konfliktu a po jeho skončení. Prijemcovia služieb P/T si musia uvedomovať svoje povinnosti voči P/T a nutnosti ich neustále chrániť. Súčasne, sami P/T musia poznať svoje práva, ako aj dodržiavať štandardy a etiku profesie lingvistu, a tak si zabezpečiť bezpečnosť a postavenie.

Tento dokument je sprievodcom základnými právami, povinnosťami a postupmi, ktoré Medzinárodná asociácia konferenčných tlmočníkov (AIIC), Medzinárodná federácia prekladateľov (FIT) a organizácia Red T odporúčajú svojim P/T a príjemcom ich služieb. Dokument sa vzťahuje na P/T, ktorí pracujú ako lingvisti v teréne pre ozbrojené zločky, novinárov, mimovládne organizácie a ďalšie organizácie v konfliktných zónach.

PRE P/T

PRÁVA

Ochrana

Máte právo na ochranu tak počas akcie, ako aj po nej. Podľa potreby to zahŕňa aj vašu rodinu. Musíte dostať ochranný odev a prostriedky, nie však zbrane. Ako civilista nemáte povinnosť nosiť uniformu, ak s tým nesúhlasíte. Musíte mať k dispozícii lekársku a psychologickú pomoc. Pred nástupom musíte absolvovať školenie o bezpečnosti a pre prípad núdze.

Podpora

Počas akcie máte právo na podporu, napr. na primerané zázemie a zariadenia v teréne aj na základni.

Limity

Limity vášho pôsobenia musia byť jasne definované. Máte právo odmietnuť akciu, ktorá porušuje vaše profesionálne alebo osobné štandardy a etiku alebo neprimerane ohrozuje vašu bezpečnosť.

Informovanie

Musíte byť informovaní o všeobecnom a konkrétnom kontexte vašej akcie.

Podmienky

Máte nárok na odmenu a ďalšie zmluvné zabezpečenie, ktorá zodpovedá nebezpečným podmienkam. Pracovný čas musí byť primeraný a musíte mať šancu na pravidelné prestávky.

POVINNOSTI

Nestrannosť

Bez ohľadu na to, kto je vaším objednávateľom, musíte poskytovať rovnaké služby všetkým stranám a nevyjadrovať svoj názor ani sympatie. Nemôžete zastávať žiaden názor a musíte oznámiť každý konflikt záujmov.

Mlčanlivosť

Zachovávajúte mlčanlivosť o všetkých informáciách, ktoré počas svojej práce získate od akejkoľvek strany. Nikomu ich nesprístupňujte a ani ich nepoužívajte k osobnému prospechu.

Presnosť

Prekladajte a tlmočte vyjadrenia všetkých strán čo najpresnejšie. S týmto cieľom...

- naučte sa základné zručnosti tlmočenia, t. j. pozorne počúvajte o čom sa hovorí, jasne to vyjadrite v druhom jazyku a citlivo pristupujte ku kultúrnym rozdielom, ako aj neverbálnym signálom,
- na akciu sa pripravte tak, že sa naučíte výrazy z danej oblasti, skratky, žargón atď. a oboznámte sa s výslovnosťou, gestami a miestnymi zvykmi atď.,
- robte si poznámky, ak vám to pomôže pamätať si obsah,
- necenzurujte ani neupravujte informácie prezentované rečníkmi,
- podľa potreby požiadajte rečníka o vysvetlenie, poprosť ho, aby hovoril pomalšie, alebo mu dajte signál, že ste mu nerozumeli.

PRE PRÍJEMCOV SLUŽIEB P/T

PRÁVA

Máte nárok na presný preklad a tlmočenie vášho vyjadrenia. Tým, že budete dodržiavať nižšie uvedené povinnosti, pomôžete P/T splniť tento cieľ.

POVINNOSTI

Rešpekt

P/T sú spojením medzi vami a ľuďmi v krajine, v ktorej pracujete. Rešpektujte P/T a oni budú rešpektovať vás. Možno si určiť postavenie, nemôžete ho však zneužívať.

Ochrana

P/T môžu byť počas práce pre vás vystavení nebezpečenstvu.

Či už ste alebo nie ste zmluvne viazaní, chráňte ich a podľa potreby ich rodiny tak počas akcie, ako aj po jej skončení.

- Neposkytujte im zbrane.
- Poskytnite im ochranný odev a prostriedky, nevyžadujte však od nich nosiť uniformu, ak s tým nesúhlasia.
- Neposkytujte mená, adresy ani fotografie P/T bez ich súhlasu.

Podpora

Podporujte svojich P/T tak, že im poskytnete primerané zázemie a zariadenia v teréne aj na základni. Pamätajte na ich potreby a starosti.

Definícia úlohy

Jasne definujte úlohu P/T. Vysvetlite operačné požiadavky a hierarchiu zodpovednosti. Vo všeobecnosti ich nepoverujte úlohami, ktoré nesúvisia s prekladom a tlmočením. Mali by ste vedieť, že P/T majú právo odmietnuť úlohu, ktorá narušuje ich profesionálne alebo osobné štandardy, etiku a/alebo bezpečnosť.

Plánovanie

Tlmočenie vyžaduje koncentráciu, ktorá sa ťažko udržuje v konfliktných situáciách. Dohodnite sa na pracovnom čase, prestávkach atď. Keď využívate služby P/T berte do úvahy čas navyše a ďalšie logistické požiadavky.

Informovanie

Informujte P/T všeobecne aj konkrétne pred každou akciou o kontexte a účele. Vysvetlite špecializovanú slovnú zásobu, skratky, žargón a pod.

Hodnotenie

Ak sa požaduje hodnotenie výkonu P/T, buďte spravodliví a používajte vhodný systém hodnotenia. Sledujte, či boli vyjadrenia sprostredkované presne, pochopte však, že sa netlmočí doslovne a že vaše pôvodné vyjadrenie musí byť jasné. Kritiku vyjadrujte súkromne. Pochvalu, odporúčanie a pod. vyjadrujte podľa zásluhy.

AKO PRACOVAŤ S P/T

Rozmiestnenie

Vy, P/T a ďalšia strana by ste mali vytvárať trojuholník. Zabezpečte, aby ste sa vy, P/T a ďalšia strana dobre navzájom videli a počuli. Predstavte seba a P/T a vysvetlite úlohu P/T. Hovorte a pozerajte sa na druhú stranu, nie na P/T.

Rečový prejav

P/T čaká, kým dohovoríte, a tlmočí, keď sa zastavíte. Množstvo informácií, ktoré P/T dokáže prijať a pretlmočiť, závisí od úrovne jeho zručností.

- Používajte relatívne jednoduché slová a krátke logické vety.
- Hovorne zreteľne a nie príliš rýchlo.
- Pokúste sa vyhýbať slangovým slovám, skratkám, žargónu alebo referenciám, ktoré nie sú zrozumiteľné pre inú kultúru.
- Dávajte pozor na humor, ten síce pomáha znižovať napätie, ťažko sa však tlmočí a prekladá.
- Uvedomujte si vlastný prízvuk, nárečie a rečový prejav a ako môže ovplyvniť prácu P/T.
- Dávajte pozor na to, čo hovoríte a ako to hovoríte.

Overenie

Zodpovedáte za to, aby vyjadrenia pochopili všetky strany. Ak ste neporozumeli tomu, čo povedala druhá strana, požiadajte o zopakovanie alebo vysvetlenie. Ak si myslíte, že druhá strana nerozumela, čo ste povedali, overte si, že vám P/T rozumel. Vyhýbajte sa však súkromným rozhovorom s P/T, ak druhá strana nevie aspoň približne, o čom diskutujete.

Kontrola

Neprenášajte zodpovednosť na P/T. Nesmú vydávať vyhlásenia ani klásť otázky vo vašom mene, len tlmočia, čo ste povedali. Majte rokovanie pod kontrolou, ak to však bude potrebné a vhodné, požiadajte P/T o radu.

Terénny sprievodca konfliktnými zónami pre civilných prekladateľov a tlmočníkov a príjemcov ich služieb, verzia 2012/3.